

Ahol tudás és szándék találkozik

A szegedi felsőoktatás kilencven éve

„Aki nem ismeri az adott (munka)hely történetét, az nem tud a jövőbe tekinteni” – mondja Mészáros Rezső, az integrált SZTE első rektora. Ennek a gondolatnak a szellemisége az egyetem egészére érvényes kell, hogy legyen, idén pedig megkülönböztetett jelleggel: 2010-ben ünnepli a szegedi felsőoktatás kilencvenedik, az integrált SZTE pedig tizedik évfordulóját.

A kezdetek

Sokáig vita tárgyát képezte, hogy meddig vezethetők vissza a szegedi felsőoktatás gyökerei, 2007-ben az SZTE szenátusa által hozott döntés értelmében azonban lezárult az egyetemtörténeti vita: a Szegedi Tudományegyetem a Báthory István alapította kolozsvári jezsuita kollégium szellemi örökösének tekintendő. Az 1581-ben alapított intézmény működése ugyan nem volt folyamatos, de valamilyen jellegű felsőoktatás szint mindig folyt az erdélyi városban. 1872 novemberében nyílt meg – Magyarország második tudományegyetemeként – a kolozsvári (1881-től Ferenc József) egyetem, az SZTE elődje.

Szeged egyetemalapítási igényét több alkalommal is elutasították – nagyrészt anyagi okok miatt. A város ígéretet kapott arra, hogy noha Debrecen és Pozsony városával ellentétben nem kapta meg az engedélyt az egyetemalapításra, az ország második műegyetemét itt létesítik majd. Az első világháborút követő időszakban viszont, amely az oktatási rendszernek sem kedvezett, 1921-ben a kolozsvári egyetemet ideiglenesen Szegedre helyezték, mivel az időközben Romániához csatolt Erdélyben ellehetetlenítették a magyar nyelvű oktatást és vizsgáztatást. A kolozsvári professzorok nagy része a Tisza-parti városba költözött, ahol igyekeztek a lehetőségekhez ké-

Az SZTE professzori kara a 2010-es tanévnyitón

pest megfelelő körülményeket biztosítani az oktatáshoz. Szeged régi vágya, hogy egyetemi város legyen, teljesült, még ha a döntés értelmében csak ideiglenesen is. Természetesen nem ideális, inkább csak átmeneti állapotnak tekintette a kolozsvári testület is a helyzetet. Menyhárház Gáspár, az egyetem első szegedi rektora így beszélt az átadási ünnepségen: „Az egyetem egyéniségét keletkezése adja, a szellem, amely benne életre kel, s amelyet terjeszt; tanári kara, amely a tudományt sajátosan műveli és közvetíti, az ifjúság, amely a légkörében nevelkedik, s amelynek révén az egyetem szelleme az életbe átültetődik; múltja, hagyományai és haladásának irá-

nya; mindez a maga egységében és nem a geográfiai hely; nem az épületek, felszerelések és berendezési tárgyak.”

„Izzig-vérig saját egyetem”

Egészen 1940-ig tartott ez az ideiglenes időszak – akkor tért vissza Kolozsvárra a Ferenc József Tudományegyetem –, Szeged pedig az időnként fellépő súlyos finanszírozási gondok ellenére egyre jobban alkalmazkodott az egyetemi város szerepköréhez. A szegedi felsőoktatás – az egyetemi-nél szélesebb, átfogóbb oktatási rendszer – kezdete azonban nem a kolozsvári egyetem ideiglenes áthelyezésére datálódik: az 1928/29-es tanév az első, amikor Klebelsberg Kunó létrehozta az egyetemmel kooperált polgári iskolai tanárképzést. A kolozsvári egyetem visszatérésének idejére tehát már kialakult egy olyan kulturális és szellemi közeg a Tiszaparti városban, amely szinte egyértelműsítette az egyetem létjogosultságát: 1940-ben alapították meg a Horthy Miklós Tudományegyetemet, élén Szent-Györgyi Albert rektorral. Így jogilag ugyan nem, de szellemileg mindenképpen testvéregyetemének tekinthetjük a szegedinek a kolozsvárit, amit a Nobel-díjas tudós így fogalmazott meg: „Mi egy törzsnek vagyunk két hajtása. (...)

Az egyetem pedig most már izzig-vérig Szegednek saját egyeteme lesz.”

Szent-Györgyi azt is kimondta, a szegedi egyetem egyik fontos célja, hogy „a nagy magyar Alföldnek szellemi központja legyen”.

Ez a cél – noha az intézmény számos változáson ment keresztül az elmúlt évtizedekben – természetesen változatlan maradt: az 1945-től Szegedi Tudományegyetem, majd 1962-től József Attila Tudományegyetem és az orvostudományi egyetem – hasonlóan a többi, a városban működő intézményhez – ugyanezt a szellemiséget képviseli.

Új évezred, új korszak

Az idő múlásával azonban úgy tűnt, a működési széttagoltság számos problémát felvet a szegedi felsőoktatási intézményekben. Röviddel a rendszerváltás után jött létre a Szegedi Felsőoktatási Tanács, azzal a céllal, hogy „a sikeresebb együttműködés érdekében” összehangolja az egyes egységek oktatási és szervezési feladatait. A kilencvenes években számos kezdeményezés ebbe az irányba mutatott: ilyen a JATE BTK és TTK megállapodása a JGYTF-fel (Juhász Gyula Tanárképző Főiskola) a közösen indítandó képzésekről; vagy az SZFSZ (Szegedi Felsőoktatási Szövetség) mint az integráció első fázisának létrejötte is.

Mészáros Rezső akadémikus, az integrált SZTE első rektora

Az újabb mérőöldkő tíz évvel ezelőttre datálódik: ekkor történt meg a szegedi és hódmezővásárhelyi felsőoktatási intézmények egyesítése Szegedi Tudományegyetem néven. „2000. január elsején az integrációval olyan új intézmény jött létre, amely nemcsak szerkezetében, mennyiségében új, de új szemléletet, gondolkodást, stílust kíván a működtetés szinte valamennyi területén” – vallja Mészáros Rezső, a JATE utolsó és az SZTE első rektora. „Az integrációt előkészítő időszakban voltak hasznos és fölösleges viták. Ez egy időszakra esett a bolognai folyamat tervezésével. Tíz év távlatából visszatekintve az a véleményem, szinte csoda, hogy ebbe a hihetetlen terhelésbe a magyar felsőoktatás akkor nem roppant bele.”

Szent-Györgyi Albert 1937-ben szegedi kutatásaiért kapott Nobel-díjat

Ami a szegedi helyzetet illeti, az egykori rektor viszont úgy véli, nagyon sok múlt azon, hogy megalakították az SZFSZ-t: „itt békében, értékmegőrzéssel történt meg a változás” – mondja. És bár így sem ment minden gördülékenyen, hiszen a Tanulmányi és Információs Központ (TIK) megépítése kapcsán is voltak viták, evvel kapcsolatban azonban ma már mindenki elismeri, hogy az épület, amely az „egyetem szíve”, az intézmény nélkülözhetetlen részévé vált. Egy évtized távlatából a sok elmentmondás ellenére is el lehet mondani, hogy maga az integráció szükséges lépés volt. Ami pedig a jövőt illeti, Menyhárh Gáspár szavait vesszük kölcsön: „az 1921. szeptember 1. Szeged város egyetemi tanéveinek bizonyára sok századot megnyitó elseje”. Így legyen.

■ Tóth Ilona

